

NINA CORCINSCHI
Institutul de Filologie
(Chişinău)

REPREZENTĂRI NARATIVE ÎN PUBLICISTICA LUI NICOLAE DABIJA

Abstract. Nicolae Dabija writes a narrative publicistics, with numerous fable and fiction elements in his articles published in *Literatura si arta*. His themes are retaken, same ideas constantly circulate in his writings. But he tries to bring novelty and to emphasize the message with the help of artistic tools and his astonishing associative ability. Documentary information is fused with popular phrase; a quote is included in report narration of historical tale. Figures, historical data, quotes, legends and even anecdotes can be found in one rhetoric lesson, managing to give the text coherence and cohesion. Nicolae Dabija plays with irony, with argumentation through the absurd. This spectacularity of the text has a very pragmatic destination: not so much to entertain the reader, but to instruct / model him. Playfulness is grave and has a moralizing substrate that is designed to unleash the energies of the reader in a range of the journalist's rhetoric.

Keywords: playful, publicistics, narrative, irony, language strategy.

Producțiile jurnalisticii literare din ultimii ani demonstrează permeabilitatea și flexibilitatea genului, capabil să ajusteze într-un singur nucleu ideatic a elementelor care țin de specii literare dintre cele mai diverse. O primă diferență dintre publicistica profesată de ziariști și cea executată de scriitori ar fi *impuritatea stilului*. Scriitorul publicist implică din abundență factorul creativ în scris. Imaginația sa poate face din date seci un adevărat festin scriitoricesc, cu scopul de-a combina eficient persuasivul cu savurosul.

De ani buni Nicolae Dabija este un publicist cu mare priză la public, un anumit public care împărtășește aceleași convingeri, idei și năzuințe cu ale autorului. Scriitorul reușește această performanță și datorită recuzitei artistice. Temele sale se repetă, aceleași idei circulă pe bandă rulantă în scrisul său, dar autorul se străduiește să aducă noutatea și să nuanțeze mesajul prin instrumentarul artistic și prin uluitoarea sa capacitate asociativă. Publicistul lasă impresia unei asimilări „din mers” a informațiilor din cele mai diverse domenii, care sunt aduse ca elemente probante, în fluxul unic al argumentării. Informația documentară face un mixaj ingenios cu zicerea populară, citatul este inclus în relatarea reportericească sau în evocarea istorică. Cifre probante, date istorice, citate, legende chiar și anecdote se regăsesc într-o singură lecție retorică. Sursele diverse converg în aceeași matrice, reușind să asigure textului coerență și unitate. Spațiul publicisticii sale e cu totul „impur”, și din motivul că e populat de figuri de toate rangurile

și proveniențele: de la țărani la politicieni, de la oameni întâmplători (tot felul de vecini, prieteni, unul, altul) până la personalități celebre, istorice sau contemporane, care vin cu partea lor de adevăr instaurând un context polifonic în publicistica lui Nicolae Dabija și participând la emiterea aserțiunilor cu valoare general-umană. Personajele din publicistică trec împreună cu bagajul de narațiuni și judecăți și în romanul autorului *Temă pentru acasă*, anticipat de fapt, încă în cartea de publicistică *În căutarea identității*. Maria Răzeșu deține un discurs „împrumutat” direct din editorialele publicate în *Literatura și Arta*: „Mă gândeam că dacă ar fi să scoți din Biblie câteva întâmplări, niște psalmi, unele file și chiar pe unii profeti cu cărțile lor, ea tot Biblie rămâne; dar dacă scoți din ea Iubirea, aceasta devine o carte oarecare”. Figurile retorice ale anticilor, care asigură garnitura romantică, trec și în roman, cu promisiunea efectelor tari și imediate ale receptării.

Scriind o publicistică narativă, autorul trece pe neobservate de la un registru la altul, pentru ca în cele din urmă să lase impresia că farmecul scrisului său rezidă în inventivitate, în dexteritatea de a produce efecte scenice. Nicolae Dabija posedă o deosebită capacitate de improvizare. Jongler iscusit al elementelor narative, el conferă acestora o concretețe de habitat, chiar și în cazul deplasărilor de accent pe fabulatoriu.

O trăsătură distinctivă a poieticii dabijiene este incipitul narativ, cu un efect umoristic „subversiv”:

„– Lucrez în Spania, îi zice un om de-al nostru unui consătean.

Unde?, întreabă acesta, care intenționează și el să o pornească înspre patria lui Cervantes în căutare de serviciu.

– Cum intri în Spania, pe dreapta – precizează concetățeanul nostru.

Tot mai mulți basarabeni și-au luat lumea în cap, plecând în căutarea unei bucăți de pâine” (*Paznic pe înălțimi*, p. 5).

De multe ori publicistul deschide textul cu o *parabolă* ancorată în social. Aceasta poartă semnificațiile întregului text și determină direcția lui modală. Reperele sunt preluate, de obicei, din realitate și reconvertite într-un mod fabulatoriu ori chiar fabulistic. Poanta are, de regulă, și note didactice. Tonul este sentențios, asertiv. Stilul său are accentuate inflexiuni de umor, exprimate adesea prin figurile *contradicției* – antiteza, ironia, antifraza, și eufemismul. Acestea sunt și cele mai puternice arme polemice folosite.

O modalitate de captare a lectorului devin bancurile, fabulele, povestioarele de pură invenție. Acestea, ca idee și mesaj etic, sunt ancorate în realitatea cotidiană și evocă, în fond, judecăți enunțate anterior. Prin elemente fictive, de basm, este evitată monotonia aceluiași teme și motive. Spre exemplu, în articolul *Cerbul cu stea în frunte* elementele realului se împletesc cu cele ale fantasticului, accentul se deplasează pe ornamente ludice. Viziunea autorului este burlescă. Caricaturizarea personajelor se realizează în tușe îngroșate, amintindu-ni-l pe I. L. Caragiale, cu stilul său inconfundabil: „Cerbul cel năzdrăvan, dându-și seama că fusese condamnat, a lăsat coarnele uriașe în pământ și a prins să lăcrimeze cu lacrimi cât bobul de mazăre, cuvântând cu glas omenesc (avea un bariton frumos, încât la un moment dat P. Lucinschi chiar s-a întrebat dacă nu e cumva vocea lui Ion Suruceanu înregistrată pe o bandă magnetică):

– Eu sunt de-o seamă cu acești codri. Pe mine mă țin minte și voievozii cei vechi ai Moldovei, dar niciunul din ei nu m-a atins cu un vârf de săgeată. («Ehe-e! Atunci țara avea ce mânca, nu ca acum», s-a gândit Sangheli)” (*Icoană spartă, Basarabia*, p. 14). Nicolae Dabija joacă pe miza ironizării, a argumentării *prin absurd*. Această spectaculozitate a textului, cu toată plăcerea jocului fabulistic și de limbaj, are o destinație foarte pragmatică: nu atât să delecteze cititorul, cât să-l instruiască/modeleze. Ludicul e grav și are substrat moralizator, menit să dezlanțue și energiile vocale ale cititorului în diapazonul retoric al publicistului.

În acest joc dintre spectacolul dramatic și gestul narativ, printre redundanțe descriptive și dialogice își face loc în creația sa și tonalitatea gravă. Eterogenitatea formelor implică o eterogenitate a tonurilor. Vocea trece de la ritmul spiralat de „povestire bătrânească” la cel sincopat, de la discursul echilibrat, doct, la pledoaria avocățească, tumultuoasă. Acordurile se diversifică – de la persiflare ironică la invectivă, la plâns în surdină. Includerea fabulosului în textul publicistic, integrarea eticului, socialului, psihologicului, politicului în discurs țin (și) de eclecticismul întregii culturi postmoderne, în care frontierele dintre genuri și stiluri sunt abolite, iar actul creativ se hibridizează. Atitudinea persiflantă a autorului față de politicieni desolemnizează discursul altădată grav, plin de poncife, extrem de respectuos și adulador al publicisticii sovietice. Ludicul, parodia, livrescul, carnavalescul, paradoxul, colajul sunt noi achiziții ale culturii postsovietice, care au aerisit verbal întreaga mass-media. Recursul la elementele oralității (parabole, bancuri, formule colocviale) reprezintă, pe de o parte, triumful publicisticii asupra *limbii de lemn*, iar, pe de altă parte, antrenează cititorul într-o relație familiară, „de rudenie” ideatică, îl face să se simtă confident simpatic într-o discuție amicală și, în același timp, modelatoare.